

FULL d'INNOVACIÓ DOCENT en EDUCACIÓ SUPERIOR

17

Març 08

SUMARI

«Avui parlem...»

- La tutoria en el marc de l'EEES

«Què en podeu dir de...»

- El PAS es forma en el procés de Bolonya

«Coneixes...?»

- GI-IDES Carpetes d'Aprenentatge en Educació Superior (CAES)

«Informacions»

- Seminari sobre aprenentatge basat en problemes (ABP) en grups petits i en grups grans
- Experiències docents innovadores
- Congressos i jornades d'interès

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

AVUI PARLEM...

La tutoria en el marc de l'EEES

Com tots sabem, el procés d'adaptació a l'espai europeu d'educació superior (EEES) incideix en el paper de l'estudiant com a agent actiu del propi procés formatiu. Sota aquesta premissa, el professorat universitari genera tota una sèrie d'estratègies d'ensenyament-aprenentatge (E-A) per tal d'acompanyar el procés formatiu de l'estudiant i reforçar la seva autonomia. En aquest context, volem destacar el paper de la tutoria com un element clau en el procés, ja que l'acció tutorial incideix directament en el desenvolupament integral dels estudiants en la seva dimensió intel·lectual, acadèmica, professional i personal, i constitueix una activitat metodològica que permet als docents treballar i avaluar competències.

Els experts han assenyalat l'existència de diverses tipologies de tutories aplicables a l'espai universitari, com per exemple:

- Tutoria acadèmica: pretén atendre i orientar els estudiants en els seus dubtes acadèmics fora de les hores d'aula.
- Tutoria personalitzada: el professor atén l'alumne en aspectes de desenvolupament personal, acadèmic i professional.
- Tutoria entre iguals: estudiants de cursos superiors assessoren i ajuden els companys de cursos inferiors a conèixer la universitat i a integrar-s'hi.
- Tutoria virtual: suposa l'ús de la tecnologia per desenvolupar les relacions tutor-estudiant. (Gairín, J. 2005. «El Pla de tutoria a la Universitat». *Eines*: IDES).

Aquesta tipologia pot tenir diferents formats i pot ser individual o grupal. Habitualment, en l'àmbit universitari s'ha utilitzat la tutoria individual, presencial o virtual.

L'experiència en el procés d'adaptació a l'EEES, però, ens permet visualitzar una manera diferent de concebre la tutoria, és a

dir, com un eina metodològica que el professorat pot utilitzar en el seu espai de docència, en el qual tant el seu protagonisme com el de l'estudiant és variable i actiu. Parlem, per exemple, de la tutoria grupal presencial, on l'acció tutorial es dirigeix a un grup petit que treballa o treballarà en el desenvolupament d'una activitat relacionada amb les competències que s'han d'adquirir. Per tant, la tutoria es pot entendre en aquest context com una «forma» més d'ensenyar i d'aprendre.

Així doncs, pensar la tutoria com a estratègia d'E-A implica una responsabilitat compartida d'aprendre que comporta un canvi de paper tant del professorat com dels estudiants. Requereix que docent i estudiant exerceixin un paper actiu envers l'aprenentatge; permet la reflexió des de la perspectiva del docent sobre què, com, per què i a qui ensenya; implica establir formes de relació entre professors i estudiants que van més enllà de les que es donen dins l'aula, ja que converteix el docent en gestor del procés d'aprenentatge; ajuda en l'ús d'instruments i fa que l'estudiant sigui protagonista del seu procés de formació.

En el desenvolupament de les competències, les tutories no són només un espai sinó també una eina per reflexionar sobre aquelles competències que es volen adquirir fent una determinada activitat assignada a l'inici (contracte psicològic), i una eina d'avaluació d'aquelles que s'han assolit satisfactòriament i d'aquelles que s'han de continuar treballant posteriorment.

El professorat de la UAB que ha introduït la tutoria en el vessant metodològic i avaluatiu se'n sent satisfet tot i les dificultats sorgides en la posada en pràctica, i destaca la tutoria com una bona estratègia d'E-A per incidir en la millora de la qualitat de la formació universitària dels estudiants.

MARTA MIRO
MARIONA GIFRE

QUÈ EN PODEU DIR DE...

El PAS es forma en el procés de Bolonya

Des de la Unitat de Formació s'ha dissenyat i realitzat durant el 2007 el Pla de formació específic sobre l'espai europeu d'educació superior dirigit al personal d'administració i serveis de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquest pla té com a objectiu principal donar a conèixer què representa el procés de Bolonya i sensibilitzar sobre els canvis necessaris en les estructures existents per tal que suportin amb garantia d'èxit la transformació de la nostra realitat universitària i ens permeti ocupar una posició avantatjosa respecte de la resta d'universitats del nostre entorn.

El Pla s'ha estructurat en cinc programes clau amb diverses accions cadascun per tal de transmetre a tot el PAS la informació necessària i actualitzada sobre el procés d'adaptació de la UAB a l'espai europeu d'educació superior.

Les accions formatives realitzades han estat molt variades quant al format i nivell d'aprofundiment i reflexió, però totes han compartit els coneixements bàsics i les informacions més actualitzades de què disposa la Universitat per portar a terme el procés d'adaptació a Bolonya.

Durant l'últim semestre de 2007, s'han programat sessions informatives i de sensibilització, tallers de treball competencial i actitudinal, sessions per a primers nivells de la Universitat, cursos setmanals sobre l'EEES i la UAB, i l'elaboració d'una publicació d'informació general per a tot el PAS.

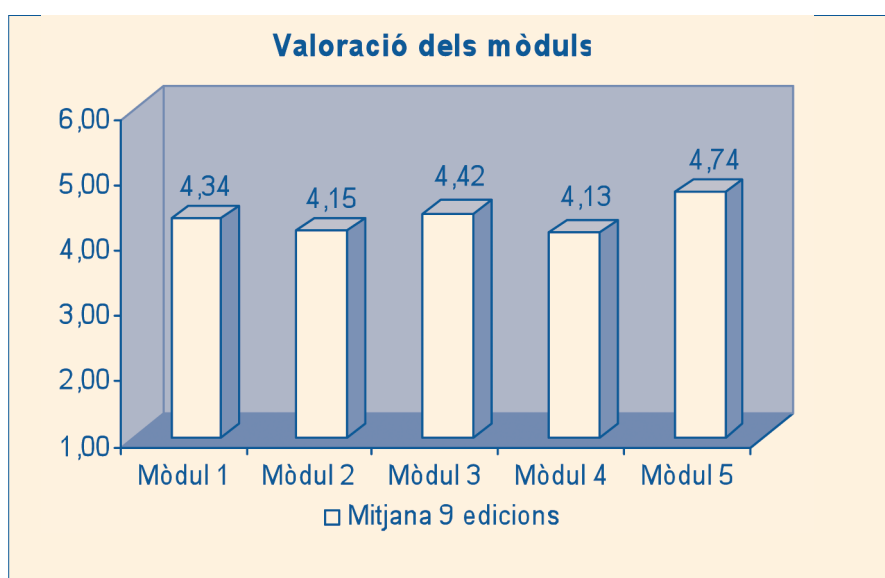
Una de les accions més reeixides ha estat el curs: Què és i com ens afecta el procés de Bolonya?, format per cinc mòduls de dues hores:

- Mòdul 1. Introducció conceptual.
- Mòdul 2. Normativa EEES i UAB
- Mòdul 3. Mapa de titulacions / Implantació i aplicacions
- Mòdul 4. Recerca i internacionalització
- Mòdul 5. Metodologies docents

El mòdul 5, impartit per Maite Martínez i Elena Añaños, ha estat valorat

de manera especialment positiva per part del PAS assistent al curs, tal com ho mostra el gràfic següent:

més informació actualitzada per tal de poder afrontar la nova realitat que ja comença a ser visible, com ara canvis en

La demanda d'aquest curs ha estat tan elevada que des de la Unitat de Formació se n'estan programant noves edicions per als mesos de gener i febrer de 2008.

Els diferents programes i accions han permès arribar a tot el PAS incidint en aquells col·lectius més implicats en l'adaptació a l'EEES, com ara les gestions acadèmiques, les gestions departamentals, l'Escola de Postgrau, les biblioteques, etc.

La valoració del Pla ha estat molt positiva. Des del punt de vista qualitatiu, els assistents destaquen el grau d'interès i l'aplicabilitat de la formació en relació amb l'adaptació de la Universitat Autònoma de Barcelona a l'EEES. Aquestes activitats formatives han fet visibles les dificultats, els dubtes i les resistències davant el canvi, els quals s'han expressat obertament i han generat un debat constructiu, primer pas per a la interiorització del canvi i la superació del repte.

Les dificultats formulades feien referència bàsicament a la demanda de recursos humans i materials, infraestructures i

els espais: facultats, biblioteques; canvis propiciats per les noves metodologies docents i la generalització de l'ús de les tecnologies.

En el Pla de formació específic, unes quatre-centes persones han participat en totes les accions formatives, amb una participació activa de totes les categories i àrees de personal d'administració i serveis, vicerectors, vicegerències, l'IDES i altres òrgans de l'administració de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Actualment es comença a generar de manera global, en l'àmbit del PAS, curiositat i interès real per saber què és i com ens afecta el procés de Bolonya, per poder aplicar el canvi requerits des d'una perspectiva actitudinal i de millora contínua de la qualitat del servei, i què suposa assolir els objectius que planteja el repte de l'adaptació de la Universitat Autònoma de Barcelona a l'espai europeu d'educació superior.

CONEXES...?

GI-IDES Carpetes d'Aprenentatge en Educació Superior (CAES)

Seguint la línia d'entrevistes iniciada als Grups d'Interès de la Unitat d'Innovació Docent en Educació superior (GI-IDES), la Unitat IDES ha considerat adient entrevistar el coordinador del GI-IDES Carpetes d'Aprenentatge en Educació Superior (CAES), el doctor Xavier Gimeno, que juntament amb la resta de membres del grup ha estat el responsable de l'elaboració d'un monogràfic de la col·lecció «Eines d'Innovació Docent en Educació Superior», sota el títol *Carpeta d'aprenentatge de l'estudiant*. A continuació, doncs, ens explica el perquè del sorgiment del grup i la seva rellevància en el marc del procés d'adaptació a l'EEES.

Com es va crear el GI-IDES Carpetes d'Aprenentatge en Educació Superior (CAES)?

El grup GI-IDES: CAES va néixer a principis del curs 2004-2005, amb l'interès de crear un espai de reflexió del professorat per tal d'ajudar l'estudiant a millorar i gestionar el seu procés d'aprenentatge i reflexionar sobre el procés d'avaluació partint de les CAES. Des del primer moment, la Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior (IDES) de la Universitat Autònoma de Barcelona el va considerar Grup d'Interès d'Innovació Docent en Educació Superior (GI-IDES).

Qui en són els membres?

El grup GI-CAES està format per professorat de la UAB interessat en l'aplicació de la carpeta d'aprenentatge en l'àmbit de l'educació superior (a partir d'ara CAES). El curs 2006-2007 érem dotze professors de set departaments diferents de la UAB, més una professora d'una escola normal de Mèxic.

Quins objectius té?

Els nostres objectius són:

- Construir una estructura que esdevingui plataforma de recerca sobre les innovacions docents que pot generar la incorporació de les carpetes d'aprenentatge.
- Cohesionar-nos com un equip de professorat vinculat a titulacions concretes que ens permeti dissenyar una proposta d'incorporació de l'ús de les CAES al llarg dels diferents cursos de les titulacions.
- Promoure la difusió, entre altres titulacions de la UAB, de les experiències que s'hagin generalitzat de manera estable en el marc del grup.

En què consisteix la carpeta d'aprenentatge?

Una carpeta d'aprenentatge (*students portfolio*) és un sistema d'avaluació autèntica molt versàtil amb uns criteris clars d'aplicació que atribueixen a l'estudiant universitari la responsabilitat de la seva pròpia avaluació i del seu propi aprenentatge.

Quina ha estat la metodologia de treball per a l'elaboració del monogràfic?

Per a nosaltres ha suposat prendre decisions sobre què, com, quan i amb què, referent a l'ús de les carpetes d'aprenentatge en l'educació superior. La nostra actualització permanent ens ha permès explorar tant els aspectes conceptuals com els operatius de la pràctica docent exercida. Els aspectes conceptuals els hem recollit de la bibliografia al nostre abast i del que hem buscat en la producció recent sobre el tema. Els aspectes operatius els hem anat recaptant de la pràctica docent del professorat participant en el grup (i d'altres experiències conegudes per nosaltres) durant els tres anys de vida del grup.

Quin creu que és l'avantatge principal de la carpeta d'aprenentatge?

És difícil dir-ne un de sol, ja que, a més, tant el **professorat** com l'estudiantat en poden obtenir diferents resultats.

L'aplicació de la CAES suposa específicament per al professorat, en major o menor grau:

- Una reformulació en profunditat de la **metodologia didàctica**.
- Un procés de **reflexió** continu sobre la seva **pràctica docent**.
- Una **gestió i organització** més grans dels elements que acrediten l'aprenentatge de l'estudiant.
- **Compartir i fer visible** el procés d'ensenyament-aprenentatge i el sistema d'avaluació.

- Una **formació continuada en recursos didàctics tecnològics**.
- Un **canvi de l'enfocament de l'avaluació**.
- Un **replantejament global de les titulacions**.
- Més **coordinació** entre el professorat i més diàleg i intercanvi amb els estudiants.

Pel que fa als **estudiants**, l'ús de carpetes d'aprenentatge implica:

- Un augment significatiu de la seva **participació** a l'aula.
- Una **conscienciació més gran del seu procés d'aprenentatge**.
- Un augment del **compromís** amb el propi aprenentatge i amb la pròpia dinàmica de l'aula.
- L'ús i la **incorporació de nous recursos didàctics i tecnològics** (electrònics, digitals, virtuals, gràfics, textuais, orals...).
- La **construcció conjunta del coneixement**.
- Una **avaluació compartida i més justa**.
- Un **coneixement i una conscienciació més grans del procés d'aprenentatge i el seu progrés**, amb un seguiment continuat i retroalimentari.

Creu que la carpeta d'aprenentatge es pot aplicar a tots els àmbits (ciències socials, experimentals, de la salut, etc.)?

La nostra experiència i la bibliografia consultada en l'elaboració de la guia ens diuen que sí. Parlem d'àmbits formatius d'educació superior. L'aprenentatge té elements comuns a tots els coneixements i elements específics per a cada àmbit de coneixement. Les carpetes d'aprenentatge permeten versatilitzar i contextualitzar les propostes de formació universitària.

Quines recomanacions donaria als professors perquè utilitzin la carpeta d'aprenentatge?

En termes generals, que revisin la seva tasca docent de manera sistemàtica i en contrast amb altres docents que utilitzin la carpeta d'aprenentatge. Si hem d'especificar, diríem que cada professor que utilitza les carpetes es troba en un moment diferent del seu desenvolupament professional i això requereix personalitzar la recomanació que podem donar-li.

Quina creu que és l'aportació més valuosa de la carpeta d'aprenentatge a l'EEES?

L'aportació més valuosa la veiem relacionada amb una concepció de l'avaluació com a activitat per a la millora de l'aprenentatge i la comprovació de resultats (procés i progrés).

Unitat d'Innovació Docent
en Educació Superior (IDES)

Edifici A
Campus de la UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

Tel.: 93 581 41 66
Fax: 93 581 41 67

ides@uab.es
www.uab.es/ides

Equip de la Unitat

Dra. Maite Martínez
Directora

Dra. Elena Añaños
Àmbit d'Innovació

Sarai Sabaté
Àmbit de Formació

Núria Marzo
Marta Miró
Sandra Gimbel
Mariona Gifre
Gisela Rodríguez
Equip col·laborador

Jordi Grau
Suport administratiu

Edició i impressió

Servei de Publicacions
de la Universitat Autònoma de Barcelona

ABP
Seminar

Seminari sobre aprenentatge basat en problemes (ABP) en grups petits i en grups grans

El dia 29 d'abril tindrà lloc, a la sala de juntes de l'edifici del Rectorat, el Seminari sobre Aprenentatge Basat en Problemes en Grups Petits i Grups Grans. L'ABP és una metodologia docent que utilitza situacions problemàtiques com a punt de partida per a la identificació de necessitats d'aprenentatge que permetin a l'estudiant una comprensió millor del problema o de la situació. Del coneixement adquirit, l'estudiant ha d'identificar principis aplicables a altres situacions problemàtiques. Una extensió de l'ABP és el desenvolupament de competències en la resolució de problemes.

El Seminari està adreçat al professorat de la UAB interessat en l'aplicació d'aquesta metodologia docent, amb l'objectiu de familiaritzar els docents amb l'aprenentatge basat en problemes (ABP), els seus avantatges i les seves limitacions i mostrar-los les seves estratègies d'aplicació en grups: petits i nombrosos, amb estructura o sense («bastimentada»).

Tota la informació sobre el Seminari i el formulari d'inscripció els trobareu al web de l'IDES:

<http://www.uab.cat/ides>

Experiències docents innovadores

S'ha inaugurat un nou apartat al web de l'IDES titulat «Experiències docents innovadores». Aquest apartat té com a objectiu la visualització de les experiències docents innovadores de la UAB que, pel seu contingut, permeten accedir als materials docents digitalitzats o a les plataformes docents interactives que inclouen accions que s'emmarquen en l'adaptació de les matèries a l'EEES.

Us encoratgem a visitar-lo i a fer-nos arribar les vostres experiències per tal d'omplir-lo de contingut.

Actualment es poden consultar les experiències docents següents:

- Laboratori virtual de psicologia bàsica
- Plataforma d'autoaprenentatge: aula matemàtica
- CARONT: plataforma virtual basada en el sistema Moodle per a assignatures dins l'EEES.

Congressos i jornades d'interès

IV Conferència Internacional de Barcelona sobre Ensenyament Superior: Nous Reptes i Rols Emergents per al Desenvolupament Humà i Social (GUNI), els dies 31 de març i 1 i 2 d'abril de 2008, a Barcelona.

UNIVESTo8: Congrés Internacional: L'Estudiant, Eix del Canvi a la Universitat, els dies 2 i 3 de juny de 2008, a Girona.

VI Jornades de Xarxes d'Investigació en Docència Universitària, els dies 9 i 10 de juny de 2008, a la Universitat d'Alacant.

V Congrés Internacional sobre Docència Universitària i Innovació (CIDUI), els dies 2, 3 i 4 de juliol, a Lleida.

Paris International Conference on Education, Economy & Society, els dies 17, 18 i 19 de juliol de 2008, a París.

V Jornades Internacionales de Innovación Universitaria: Metodologías Activas y Evaluación del Aprendizaje, els dies 4 i 5 de setembre de 2008, a la Universidad Europea de Madrid.

IV Congreso Internacional: La Renovación de Metodologías Docentes Centradas en el Nuevo Proceso de Aprendizaje del Alumno, els dies 16 i 17 de setembre de 2008, a la Universidad Europea Miguel de Cervantes (Valladolid).

VI Jornades d'Innovació Docent de la UAB, els dies 17 i 18 de setembre de 2008, a l'edifici del Rectorat. Adreçades a tot el professorat de la UAB. En breu, més informació al web de l'IDES.

Tota la informació la trobareu al web:

<http://www.uab.cat/ides>